

материалды теориялық зерттеуді ғана емес, сонымен қатар практикалық қолдануды да білдіреді.

Пайдаланылған әдебиеттер мен деректер тізімі

1. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №988 қаулысы. - Кіру режимі: URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000988>.
2. Білім беру практикасына steam-технологияларды енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар; nsportal.ru, 2019 ж.
3. STEM білім беру. Тарихы мен даму тенденциялары, робототехника мен электрониканың қолданылуы туралы блог (9 наурыз, 2022 ж.).
4. Бейсембаев Г., Караев Ж., steam-тәсіл негізінде орта білім беру жүйесін трансформациялаудың өзекті мәселелері, № 3. - 2021 ж.
5. Выготский Л. С. Ойлау және сөйлеу / " Лабиринт", 1999ж, 107 бет

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУДАҒЫ “ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ НЕГІЗДЕРІ” ПӘНІНІҢ МАҢЫЗЫ

Оразалы П.Ж.

Магистрант «7М01501- Физика» білім беру бағдарламасы, физика-техникалық академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан,
icloud.com: perizatorazaly1@icloud.com

Бұл мақалада «Ғылыми зерттеу негіздері» пәнінің болашақ мамандардың зерттеушілік қабілеттерін дамытудағы рөлі қарастырылады. Қазіргі заманғы жоғары білім беру жүйесі студенттерден тек теориялық білімді меңгеруді ғана емес, сонымен қатар ғылыми зерттеулер жүргізу, ақпаратты сыни тұрғыдан талдау және жаңа білім қалыптастыру қабілетін талап етеді. Осыған байланысты зерттеушілік дағдыларды қалыптастыру оқу процесінің маңызды бөлігі болып табылады. Мақалада пәннің негізгі аспектілері талданып, оның студенттердің академиялық және кәсіби дамуына тигізетін әсері негізделеді. Сонымен қатар, пәнді оқытудың тиімді

әдістері қарастырылып, оны қазіргі білім беру стандарттарына сай жетілдіру жолдары ұсынылады.

Кілт сөздері: ғылыми зерттеу, зерттеушілік қабілеттер, жоғары білім, сыни ойлау, ғылыми әдіснама, академиялық мәдениет.

Бұл мақаланың мақсаты – “Ғылыми зерттеу негіздері” пәнінің болашақ мамандардың зерттеушілік қабілеттерін дамытудағы рөлін ғылыми тұрғыда негіздеу және оның жоғары білім беру жүйесіндегі маңыздылығын анықтау.

Зерттеу барысында студенттердің ғылыми-зерттеу дағдыларын қалыптастырудағы пәннің ықпалы талданып, ғылыми әдіснаманы меңгерудің кәсіби құзыреттілікке әсері қарастырылады. Сонымен қатар, пәнді оқытуды жетілдірудің заманауи әдістері ұсынылып, оны білім беру үдерісіне тиімді енгізу жолдары зерделенеді.

Бұл зерттеу жоғары оқу орындарында болашақ мамандарды даярлау сапасын арттыруға, олардың ғылыми ойлауын дамытуға және зерттеу мәдениетін қалыптастыруға бағытталған.

Қазіргі таңда ғылыми-зерттеу қызметі жоғары білім беру жүйесінің ажырамас бөлігіне айналды. Ғылым мен технологияның қарқынды дамуы, ақпарат ағынының ұлғаюы және білім экономикасының қалыптасуы мамандардан тек теориялық білімді ғана емес, сонымен қатар ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу қабілетін де талап етеді.[1] Осыған байланысты “Ғылыми зерттеу негіздері” пәнін оқыту жоғары оқу орындарындағы білім беру үдерісінде маңызды орын алады. Мысалы, қазіргі кезде мұғалімдердің өзі карьерасына байланысты белгілі бір категорияларды алуы қажет. Ал ол категорияларды алу үшін мұғалімнің студенті немесе оқушысы ғылыми зерттеулер жүргізіп, сол зерттеулердің нәтижесінде жүлделі орындар алып, жетістіктерге жетуі тиіс. Сол себепті ғылыми зерттеулердің қалай жүргізілетіні туралы университет қабырғасында сабақтар, дәрістер өткізілуі маңызды деп санаймын. Соған орай 2024ші жылы Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университетінде «Ғылыми зерттеу негіздері» атты білім беру бағдарламасы енгізілді. Бұл пән студенттерге ғылыми-зерттеу әдістерін меңгеруге, деректерді талдауға, ғылыми гипотезалар қалыптастыруға және зерттеу нәтижелерін жүйелі түрде баяндауға көмектеседі. Сонымен қатар, зерттеушілік қабілеттерді дамыту болашақ мамандардың шығармашылық ойлауын, инновациялық шешім қабылдау дағдыларын және кәсіби құзыреттілігін арттыруға ықпал етеді. Қазіргі кезде мен өзімнің дипломдық жұмысымда осы пәннің оқу-әдістемелік

құралын әзірлеумен айналысып жатырмын. Бұл пәнде қарастырылуы керек негізгі тақырыптар:

1-кесте

№	Тақырып атауы	Дәріс сабақтар	Практ. сабақтар	Зерт. сабақтар	СОӨЖ	СӨЖ
1	Ғылыми зерттеулерге кіріспе.Ғылымның қазіргі қоғамдағы рөлі.	1	2		2	6
2	Ғылыми зерттеу жұмысының негізгі ұғымдары.Қазақстан мен шетелде ғылымның дамуы.	1	2		2	6
3	Қазақстан Республикасының білім және ғылым саласындағы заңнамалық және нормативтік құжаттары.	1	2		4	6
4	Ғылыми-техникалық мәтіндермен жұмыс істеуге қажетті сөздік түрлері.Академиялық жазылым туралы түсінік.	1	4		4	6
5	Ғылыми қауымдастық этикасының негізгі принциптері.Ғылыми этика нормалары.	1	3		2	6
6	Халықаралық мәліметтер қоры.Құжаттық ақпарат көздері.	2	4		2	6
7	Ғылыми зерттеулердің эксперименттік әдістері.Теориялық және тәжірибелік зерттеулер.	1	2		2	6
8	Ғылыми зерттеу нәтижелерін таныстыру түрлері мен формалары.	1	2		2	6
9	Ғылыми мәтіннің басты жанрлары. Зерттеу нәтижелерін ғылыми жұмыс түрінде рәсімдеу.	2	2		2	6
10	Ғылыми жұмысты бағалау формасы.Зерттеу жұмыстарының норма бақылауы.	2	2		2	5
11	Ғылыми іс-шараларға қатысу.Ғылыми іс-шаралардың түрлері.Республикалық және халықаралық ғылыми стипендиялық бағдарламалар.	1	4		4	6
12	Ғылыми саладағы мансаптық мүмкіндіктер мен перспективалар.	1	1		2	5
	Жалпы сағаттар	15	30		30	70

Ғылыми зерттеулер жүргізу қабілеті – кез келген жоғары білімді маманның маңызды дағдыларының бірі. «Ғылыми зерттеу негіздері» пәні студенттердің төмендегідей зерттеушілік қабілеттерін қалыптастырады:

1.Ғылыми ойлау дағдыларын дамыту

Бұл пән студенттерді ғылыми ойлау мәдениетіне үйретіп, олардың зерттеу жүргізу қабілеттерін қалыптастырады.[5]

2.Аналитикалық қабілеттерді жетілдіру

Студенттер ғылыми әдебиеттермен жұмыс істеуді, ақпарат жинауды, деректерді талдауды және алынған нәтижелерді дұрыс түсіндіруді үйренеді.[3]

3.Ғылыми зерттеу әдістерін меңгеру

Пән аясында студенттер зерттеудің сапалық және сандық әдістерін, эксперименттік және эмпирикалық тәсілдерді меңгереді.[4]

4.Академиялық мәдениетті қалыптастыру

Студенттер ғылыми этика, плагиатпен күресу, дұрыс сілтеме жасау, ғылыми мақалалар мен баяндамаларды жазу қағидаларын үйренеді.[2]

5.Ғылыми коммуникация дағдыларын дамыту

Курс барысында студенттер ғылыми мәтіндерді дұрыс құрылымдау, зерттеу нәтижелерін қорғау, баяндамалар жасау және ғылыми пікірталастарға қатысу дағдыларын қалыптастырады.[5]

«Ғылыми зерттеу негіздері» пәнін оқытуды жетілдіру жолдары

Бұл пәнді оқытудың тиімділігін арттыру үшін келесі шараларды жүзеге асыру ұсынылады:

- Пәнаралық тәсілді енгізу, яғни ғылыми зерттеу дағдыларын әртүрлі оқу пәндеріне интеграциялау.[1]

- Практикалық сабақтардың үлесін көбейту, студенттерге нақты зерттеулер жүргізу мүмкіндігін беру.[4]

- Онлайн курстар мен вебинарларды пайдалану, студенттердің қашықтан оқу мүмкіндігін кеңейту.[2]

- Студенттік ғылыми қауымдастықтарды дамыту, зерттеу жобаларына белсенді қатысуға ынталандыру.[3]

- Оқытушылардың біліктілігін арттыру, ғылыми әдіснама және цифрлық зерттеу құралдары бойынша кәсіби дамыту бағдарламаларын енгізу.[5]

Бұл шаралар студенттердің зерттеушілік дағдыларын жетілдіріп, олардың ғылыми жұмысқа деген қызығушылығын арттырады.

«Ғылыми зерттеу негіздері» пәнін оқытудың тиімді әдістері

Студенттердің зерттеушілік қабілеттерін тиімді қалыптастыру үшін инновациялық оқыту әдістерін пайдалану қажет. Олардың ішінде:

- Жобалық әдіс – студенттер өз бетінше зерттеу жобаларын әзірлейді, гипотеза ұсыну, деректер жинау, қорытынды жасау сияқты кезеңдерді орындайды.[1]

- Проблемалық оқыту – нақты ғылыми мәселелерді шешу арқылы студенттер сыни ойлау және аналитикалық дағдыларын дамытады.[4]

- Кейс әдісі – студенттер нақты ғылыми жағдайларды талдау және шешу дағдыларын қалыптастырады.[5]

- Интерактивті технологиялар – цифрлық білім беру платформалары мен ғылыми дерекқорларды пайдалану арқылы студенттер ғылыми ақпаратқа қол жеткізу мүмкіндігін кеңейтеді.[2]

- Зерттеу семинарлары – ғылыми мақалаларды талдау, пікірталастар, конференцияларға қатысу студенттердің ғылыми ойлауын жетілдіреді. Бұл әдістер студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттырып, оларды белсенді ғылыми-зерттеу қызметіне ынталандырады.[3]

Қорытынды

“Ғылыми зерттеу негіздері” пәні болашақ мамандардың зерттеушілік қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Ол студенттерді ғылыми-зерттеу жұмыстарының негіздерімен таныстырып қана қоймай, олардың сыни ойлауын дамытады, ғылыми ақпаратты талдау және өңдеу дағдыларын қалыптастырады. Қазіргі жоғары білім беру жүйесінде бұл пәннің сапалы оқытылуы білікті, бәсекеге қабілетті, зерттеушілік қабілеті жоғары мамандарды даярлаудың басты шарты болып табылады. Сондықтан университеттерде “Ғылыми зерттеу негіздері” пәнін жетілдіру және студенттердің ғылыми белсенділігін арттыру стратегиялық міндеттердің бірі ретінде қарастырылуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. OECD. Research and Development in Higher Education. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 280 p.

2. Смирнова Е.В. Ғылыми қызмет негіздері: Оқу құралы. – Санкт-Петербург: Питер, 2020. – 288 б.

3. Гусев В.И. Студенттердің зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру: Теория және тәжірибе. – Қазан: Казанский университет баспасы, 2019. – 314 б.

4. Иванова Т.Н. Студенттердің зерттеушілік қабілеттерін дамыту: Монография. – Новосібір: Сібір ғылыми баспасы, 2018. – 256 б.

5. Баранов П.А. Ғылыми зерттеу әдіснамасы және әдістері: Оқу құралы. – Мәскеу: Юрайт, 2021. – 352 б.